

Wymagania programowe

dla klasy V szkoły podstawowej
według programu Nowej Ery

Badana czynność uczniów		Poziomy wymagań				
1		K	P	R	D	W
STAROŻYTNOSĆ						
I. WPROWADZENIE W ŚWIAT CYWILIZACJI STAROŻYTNYCH						
I. Wiadomości	A	<ul style="list-style-type: none"> wie, jakie czynności decydują o narodzinach cywilizacji zna cywilizacje starożytne (Egipt, Mezopotamia, Fenicja, Palestyna, Grecja, Rzym) zna rolę, jaką odgrywały rzeki w istnieniu państw starożytnych 	■			
	B	<ul style="list-style-type: none"> uczeń rozumie, co oznacza rok, wiek, tysiąclecie, nasza era, przed naszą erą, prehistoria, epoka, chronologia, cywilizacja rozumie, dlaczego dzieje ludzkości dzielą się na epoki rozumie różnicę między prahistorią a historią dostrzega wzajemne związki między różnymi składnikami cywilizacji dostrzega dysproporcje czasowe dostrzega związki między środowiskiem naturalnym a rozwojem form państwowych dostrzega podobieństwa i różnice w warunkach kształtujących powstanie państw 	■	■	■	
II. Umiejętności	C	<ul style="list-style-type: none"> umie wskazać na mapie położenie cywilizacji starożytnych umie wyjaśnić istotę podziału na lata naszej ery i przed naszą erą wymienia w kolejności główne epoki oraz oblicza w przybliżeniu czas ich trwania umie wyjaśnić pojęcie: cywilizacja dzieli czynniki cywilizacji na materialne i duchowe stosuje uzyskaną wiedzę do współczesności poprzez przykłady umie określić, które cywilizacje powstały wcześniej, a które później 	■	■	■	■
II. OBRAZY Z ŻYCIA STAROŻYTNYCH						
I. Wiadomości	A	<ul style="list-style-type: none"> zna techniki uprawy roli w Egipcie i Mezopotamii wie, jakie były podstawowe narzędzia stosowane w uprawie wie, co to był system nawadniania zna nazwy głównych rzek cywilizacji rolniczych (Tygrys, Eufrat, Nil) zna rolę komunikacji w życiu starożytnych państw 	■	■	■	

		1	K	P	R	D	W
I. Wiadomości	A	<ul style="list-style-type: none"> zna rodzaje zajęć ludności miast starożytnych wie, jak wyglądały stroje cywilizacji starożytnych zna materiały, z których budowano pamięta, co to były: mumia, balsamowanie, sarkofag, faraon, toga zna obyczaje związane z życiem codziennym (rodzina, nauka, religia, praca) zna rolę armii w życiu imperium rzymskiego i w starożytnej Grecji zna pojęcia: niewolnik, niewolnictwo, gladiator, amfiteatr, ONZ, korsarz wie, kim był Spartakus 	■	■	■		
	B	<ul style="list-style-type: none"> rozumie pojęcia: agora, akwedukt, forum, termy, Akropol dostrzega rolę wielkich rzek dostrzega wpływ warunków naturalnych na zajęcia ludności rozumie rolę morza w życiu ludów starożytnych rozumie wyrażenie „wszystkie drogi prowadzą do Rzymu” dostrzega różnice w życiu mieszkańców cywilizacji starożytnych rozumie zasadnicze różnice w sytuacji dzieci i kobiet, w poszczególnych państwach dawniej a dziś rozumie rolę edukacji w życiu starożytnych społeczeństw rozumie przyczyny powstań niewolników w Rzymie dostrzega zróżnicowanie społeczeństw starożytnych 		■	■	■	■
II. Umiejętności	C	<ul style="list-style-type: none"> potrafi zaznaczyć na osi czasu wiek powstania cywilizacji starożytnych umie wskazać na mapie wielkie rzeki (Eufrat, Tygrys, Nil) zaznacza na osi czasu okres świetności Babilonu, Aten, Rzymu analizuje proste teksty źródłowe umie scharakteryzować rodzaje prac, technik rolnych oraz upraw w Egipcie i Mezopotamii umie określić rolę miast starożytnych i dostrzec różnice między miastem starożytnym a współczesnym charakteryzuje osiągnięcia w zakresie techniki budowy dróg umie opowiedzieć o rozrywkach ludów starożytnych potrafi zainscenizować prostą scenkę przedstawiającą epizod z życia codziennego pisze relacje z jednego dnia przeżytego w mieście starożytnym przedstawia różnice w sposobie wychowania, nauczania w państwach starożytnych ocenia różne metody wychowawcze w starożytności samodzielnie poszukuje informacji na temat sposobu prowadzenia walk przez Greków i Rzymian potrafi wskazać źródło pochodzenia niewolników i wykonywane przez nich prace 	■	■	■	■	■

1		K	P	R	D	W
---	--	---	---	---	---	---

III. BOGOWIE I LUDZIE

I. Wiadomości	A	<ul style="list-style-type: none"> zna imiona najważniejszych bogów i bóstw zna tytuły utworów Homera i Wergiliusza oraz ich głównych bohaterów zna treść wybranych mitów zna postaci: Mojżesz, Jezus, Konstantyn Wielki 	■				
	B	<ul style="list-style-type: none"> rozumie pojęcia: sfinks, piramida, kapłan, wyrocznia, mit, Biblia, Stary i Nowy Testament, poganie, judaizm, monoteizm, politeizm rozumie, dlaczego mieszkańcy Egiptu i Mezopotamii oddawali cześć siłom przyrody dostrzega różnicę między religią Starożytnego Wschodu a Grecją i Rzymem rozumie rolę kapłanów rozumie rolę mitów w życiu Greków dostrzega artystyczne piękno mitów rozumie znaczenie nauki Chrystusa i jego uczniów dla powstania chrześcijaństwa dostrzega związek między judaizmem a chrześcijaństwem 		■			
II. Umiejętności	C	<ul style="list-style-type: none"> potrafi opowiedzieć o wierzeniach mieszkańców starożytnych państw rozpoznaje budowle (świątynie) oraz opisuje je opowiada o wyobrażeniach bogów umie przypisać bogom ich atrybuty i dziedzinę życia wskazuje na mapie Troję, Olimp, Palestynę wyjaśnia różnicę między politeizmem a monoteizmem wskazuje pozostałości kultury żydowskiej w swoim regionie opowiada (barwnie) wybrany mit odróżnia rzeczywistość mitologiczną od historycznej w oparciu o przykłady umie podać, jaka jest współczesna rola mitu wymienia przyczyny rozproszenia Żydów po świecie wyjaśnia przyczyny rozszerzania się chrześcijaństwa zaznacza na taśmie czasu narodziny Chrystusa wyjaśnia, co odróżniało chrześcijan od innych religii 		■	■		■

IV. DZIEDZICTWO STAROŻYTNOSCI

I. Wiadomości	A	<ul style="list-style-type: none"> zna datę 776 r. p.n.e. zna konkurencje, które wchodziły w skład pięcioboju rozdzieli budowle architektury starożytnej umie wymieniać główne osiągnięcia nauk zna różne rodzaje pisma zna postaci: Fidiasz, Sokrates, Arystoteles, Platon, Aleksander Wielki 	■	■			■
---------------	---	--	---	---	--	--	---

		1	K	P	R	D	W	
I. Wiadomości	B	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie pojęcia: władza despotyczna • demokracja • obywatel • miasto-państwo • Zgromadzenie Ludowe • republika • konsul, senat, trybun ludowy, cesarz, legion • rzeczpospolita • tragedia-komedia • igrzyska, olimpiada • kolumna, kopuła, porządek architektoniczny • antyk • płaskorzeźba • łuk triumfalny • cyrk • filozofia • kodeks • języki romańskie • dostrzega różnicę między różnymi formami sprawowania władzy (republika, demokracja, władza despotyczna) • dostrzega różnice i podobieństwa między demokracją współczesną a antyczną • rozumie rolę igrzysk olimpijskich w życiu Greków • rozumie wkład ludów starożytnych w rozwój cywilizacji • rozumie znaczenie prawa w życiu społeczeństw starożytnych i współczesnych • dostrzega znaczenie pisma w życiu ludzi i rozwoju cywilizacji 	■	■				
		<ul style="list-style-type: none"> • potrafi operować poznanymi pojęciami • umie omówić rolę, jaką pełniły poszczególne instytucje państwowe • podaje przykłady stosowania w najbliższym otoczeniu procedur demokratycznych (samorząd szkolny) • potrafi zaznaczyć na taśmie czasu: pierwsze igrzyska, powstanie teatru • wskazuje na mapie Olimpię, zasięg terytorialny imperium rzymskiego, zasięg języka łacińskiego i greckiego • wyszukuje przykłady świadczące o obecności greki i łaciny we współczesnym świecie • samodzielnie ocenia i określa wkład starożytnych w postęp cywilizacji • wyszukuje przykłady o doskonałości prawa rzymskiego • potrafi dostrzec wynalazki ludów starożytnych we współczesnym świecie 		■	■	■	■	■

		1	K	P	R	D	W
II. Umiejętności	C	<ul style="list-style-type: none"> dostrzeża naśladownictwo wzorów antycznych w późniejszych architekturach 				■	
		<ul style="list-style-type: none"> wykonuje album „Zabytki architektury starożytnej” wskazuje różnice i podobieństwa między igrzyskami starożytnymi a współczesnymi bierze aktywny udział w dramie na dany temat 		■	■		■

ŚREDNIOWIECZE

I. NARODZINY EUROPY

I. Wiadomości	A	<ul style="list-style-type: none"> wylicza plemiona słowiańskie, polskie wymienia współczesne państwa europejskie, w których większość ludności stanowią Słowianie wylicza spadkobierców Karola Wielkiego wymienia korzyści płynące z przyjęcia chrześcijaństwa pamięta daty: 395 r., 476 r., 1453 r. 		■			
	B	<ul style="list-style-type: none"> rozumie pojęcia: barbarzyńca, monarchia, plemię, misja, pogaństwo, chrystianizacja, herezja, kryzys, upadek, cesarz, cesarstwo wie, jaki istniał związek między monarchią a papieżem wie, dlaczego rozpadła się monarchia Karola Wielkiego wie, w jaki sposób powstały pierwsze państwa słowiańskie wyjaśnia znaczenie przyjęcia chrześcijaństwa dla umocnienia państwa polskiego rozumie, że przejście z jednej epoki w drugą dokonuje się stopniowo 		■		■	
II. Umiejętności	C	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie obszar podzielonego cesarstwa oraz ich stolicę określa skutki najazdów barbarzyńskich wskazuje na mapie obszar monarchii Karola Wielkiego oraz państw powstałych z jego podziału wskazuje, co z dorobku monarchii karolińskiej przyjęła średniowieczna Europa, w tym również Polska wskazuje na mapie pierwotne siedziby Słowian oraz podać, do której grupy zaliczają się plemiona polskie wskazuje pierwsze plemiona polskie interpretuje fragmenty kroniki Galla Anonima zaznacza na taśmie chronologicznej daty omawianych wydarzeń 	■		■		
	D	<ul style="list-style-type: none"> sprawnie posługuje się poznanymi pojęciami w sytuacjach problemowych umie przeanalizować przyczyny rozpadu monarchii Karola Wielkiego umie ocenić znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego potrafi porównać monarchię Karola Wielkiego z monarchią pierwszych Piastów 			■		■

1		K	P	R	D	W
D	<ul style="list-style-type: none"> krytycznie odnieść się do polityki prowadzonej przez Bolesława Chrobrego poprzez wyjaśnienie, w jaki sposób ekspansjonistyczna polityka zaszkodziła krajowi 					■

II. ROLA RELIGII W ŚREDNIOWIECZU

I. Wiedomości	A	<ul style="list-style-type: none"> zna postaci: Mahomet, Allah, Bolesław Krzywousty, Konrad Mazowiecki, Jadwiga, Władysław Jagiełło zna daty: 622, 966, 1000, 1025, 1138, 1320, 1364, 1385, 1410, 1466 		■			
	B	<ul style="list-style-type: none"> rozumie pojęcia: chrystianizacja, obyczaj, obrzęd, papież, katolicyzm, relikwia, prawosławie, cerkiew, patriarcha, muzułmanin, islam, krzyżowiec, wyprawa krzyżowa, Koran, meczet, jałmużna wyjaśnia, na czym polegała chrystianizacja, kto zajmował się krzewieniem chrześcijaństwa? ilustruje, że proces chrystianizacji odbywał się przez dłuższy czas i dokonuje się nadal wyjaśnia, na czym polegała rola papieża w średniowieczu i obecnie ilustruje przebieg wypraw krzyżowych 		■		■	
II. Umiejętności	C	<ul style="list-style-type: none"> gromadzi informacje na temat św. Wojciecha, opowiada o jego życiu i czynach odszukuje informacje na temat innych misjonarzy, rejonów ich działania, wskazuje na mapie trasy ich wypraw misyjnych wskazuje na mapie rejony, w których zdobyło przewagę prawosławie oraz określa, jakie kraje leżą obecnie na tym terenie wskazuje na mapie kraje opanowane przez wyznawców islamu, tereny, o które toczyły się walki w czasie wypraw krzyżowych wskazuje na mapie Mekkę, Medynę, Gniezno, Kraków 		■			■
	D	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia współczesne stosunki między katolicyzmem i prawosławiem wykrywa i ocenia podobieństwa i różnice między katolicyzmem a prawosławiem, między chrześcijaństwem a islamem ocenia akcję misyjną (i rezultaty) św. Wojciecha ocenia przyczyny, skutki i znaczenie wypraw krzyżowych 				■	■

III. OŚWIATA, NAUKA I SZTUKA W ŚREDNIOWIECZU

I. Wiad.	A	<ul style="list-style-type: none"> wymienia Jana Gutenberga i dziejopisarzy: Jana Długosza, Wincentego Kadłubka zna znacznie daty: 1364 r. 	■		■		
----------	---	--	---	--	---	--	--

		1	K	P	R	D	W
I. Wiadomości	B	<ul style="list-style-type: none"> rozumie pojęcia: budownictwo sakralne i świeckie, styl romański, gotycki, witraż, rozeta, kopia, sklepienie, łuk, uniwersytet, rektor, zak, klasztor, teologia, wydział, filozofia, dziejopisarstwo (roczniki, kroniki, żywoty świętych), kultura łacińska, szlachta, herby, stany społeczne, dwór, zamek, turniej, pasowanie na rycerza, cech, eksponat, katedra, pergamin rozróżnia style: romański, gotycki ilustruje obyczaje i zwyczaje stanów społecznych wyjaśnia, jak powstał stan szlachecki ilustruje, jak powstało miasto, jak ono wyglądało opowiada, jak wyglądała nauka na uniwersytecie przedstawia wybrane elementy kultury dworskiej 		■			
	C	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie największe średniowieczne miasta i uniwersytety rysuje charakterystyczne detale sztuki romańskiej i gotyckiej samodzielnie poszukuje podstawowych wiadomości o pierwszym polskim uniwersytecie porównuje kroniki z rocznikiem posługuje się i analizuje herbarze 		■		■	■
II. Umiejętności	D	<ul style="list-style-type: none"> zaznacza różnicę między sztuką średniowieczną a współczesną porównuje kształcenie w średniowieczu do kształcenia współczesnego ocenia wpływ kultury rycerskiej na kulturę szlachecką (herby, obyczaje) dostrzega we współczesnej architekturze miast elementy (struktury) stylu gotyckiego i romańskiego 				■	■

IV. DZIEŃ CODZIENNY

I. Wiadomości	A	<ul style="list-style-type: none"> wylicza narzędzia uprawy ziemi w średniowieczu wymienia różne rodzaje rzemiosł w średniowieczu 	■	■			
	B	<ul style="list-style-type: none"> rozumie pojęcia: stan, senior, wasal, trójpolówka, pańszczyzna, czynsz, rzemiosło, cech, czeladnik, epidemia, mistrz, targ, jarmark, rynek, przywilej, lokacja, sołtys, wolnizna, wymiana handlowa, sukiennice wyjaśnia, co to jest podział stanowy ilustruje życie wsi średniowiecznej opisuje rolę sołtysa w średniowieczu wyjaśnia opis drogi od ucznia do mistrza wyjaśnia znaczenie cechów w dziedzinie religijnej, społecznej, militarnej wyjaśnia znaczenie wymiany handlowej w średniowieczu opowiada o życiu ludzi w średniowieczu 	■	■	■	■	

		1	K	P	R	D	W
II. Umiejętności	C	<ul style="list-style-type: none"> rysuje schemat przedstawiający hierarchię społeczeństwa średniowiecznego opowiada o sposobach uprawy w średniowieczu porównuje sposób zdobywania zawodu w średniowieczu ze współczesnością wskazuje na mapie główne szlaki handlowe w średniowiecznej Europie porównuje życie w średniowiecznym mieście ze współczesnością 	■		■		
	D	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje różnice prawne pomiędzy stanami objaśnia, na czym polegała nierówność w stosunkach między ludźmi epoki średniowiecza analizuje proces zakładania wsi dowodzi, jaki postęp dokonał się w rolnictwie od średniowiecza do współczesności wskazuje w swojej najbliższej okolicy ślady osadnictwa średniowiecznego w postaci nazw miejscowości wykrywa elementy tradycji rzemieślniczych we współczesnym życiu miasta dostrzega różnicę między handlem średniowiecznym a współczesnym wyjaśnia przyczyny częstych klęsk (epidemie) 				■	■

poziom K – konieczny

poziom P – podstawowy

poziom R – rozszerzający

poziom D – dopełniający

poziom W – wykraczający

Poziom	Ocena
K	Dopuszczająca
K + P	Dostateczna
K + P + R	Dobra
K + P + R + D	Bardzo dobra
K + P + R + D + W	Celująca